

Sobre les locucions prepositives «a títol (de)» i «a tall de»

Carles Riera

Les locucions prepositives són grups de mots que fan la mateixa funció que la preposició. Són formades per dos o més elements. Aquí ens referirem a algunes construccions que contenen la locució *a títol (de)*, primer, i la locució *a tall de*, després.

Advertim, per començar, que avui s'usa força, però creiem que sovint impròpiament, la construcció '*a tall + adjectiu*', en comptes de '*a tall de + substantiu*', i això és degut, segurament, a una confusió entre les locucions *a títol (de)* i *a tall de*. Vegem-ho detalladament.

LOCUCIONS DEL TIPUS 'A + SUBSTANTIU + DE'

Són força nombroses les locucions prepositives del tipus '*a + substantiu + de*', i algunes d'elles admeten l'el·lipsi de la segona preposició, *de*, quan van seguides d'un adjectiu. Exemples:

– *a instància (de)* o *a instàncies (de)*¹: *Segons el ministre holandès, les amenaces s'adrecen especialment a instàncies del govern / a instàncies governamentals i en llocs de gran aflluència de públic.*

– *a costa (de)*: *Els ramaders acusen els distribuïdors francesos d'enriquir-se a costa d'ells / a costa seva.*

– *a desgrat (de)*: **A desgrat de vosaltres / A desgrat vostre, sóc i seré comunista, en el sentit més autèntic d'aquesta paraula**².

Un cas molt habitual d'aquest fenomen s'esdevé amb la locució prepositiva *a títol de*, tal com veurem a continuació.

A TÍTOL DE

Segons recull detalladament el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, s.v. *títol*, la locució prepositiva *a títol (de)* pot anar seguida d'un adjectiu o d'un substantiu:

«**a títol loc. prep. 1.** [LOC de N₁]; •[LOC ADJ₁] D'acord [amb una condició determinada]₁. ⇒ ~ *informatiu*, ~ *personal*, ~ *il·lustratiu*, ~ *indicatiu* // ~ *d'exemple*, ~ *de curiositat*. [...] *els fets de la història econòmica romanien confinats a una secció a banda. Entraven en la teoria, si mai ho feien, a títol sols d'exemplificació [...]*. [Jàfer (1975) [T]: 30, p. 95]ⁱ. *A títol documental, i com a tast, explicarem algunes d'aquestes ornamentacions [...], sense la pretensió d'esgotar la matèria*. [Curet (1955): 21, p. 318]ⁱ. •**2.** [LOC ADJ₁] D'una manera [determinada]₁. ⇒ ~ *pòstum*, ~ *individual*. [...] *donaran la pròpia contribució d'homes i de mitjans, recordant especialment aquelles benemèrites institucions que [...] es dediquen a títol especial a l'educació, a la preparació professional, a l'assistència postescolar dels joves minusvàlids [...]*. [Els destinataris (1981) [T]: 26, p. 12]ⁱ. •**3.** [LOC de N₁/que Vind₁] (N₁[esdeveniment]) Amb el pretext [d'un esdeveniment]₁. [...] *l'any 1286 fou prohibit que tot al llarg de la costa de Catalunya hom robés i s'apropiés mercaderies, a títol de naufragi, com ho feien pertot arreu*. [Ventalló (1968): 37, p. 25]ⁱ. *¿Quantes voltes a títol de que hi havien eixemplars dobles s'emportaren obres cap a Madrid de nostra biblioteca universitària?* [Valencia (1913): 41, niv. 2, p. 7]ⁱ. VAR.: •**a títols.**»

1. DDLC (s.v. *instància*): «**a instàncies de loc. prep. 1.** [LOC N₁] (N₁[agent]) A causa de l'acció de [un agent]₁. [...] *no quedareu eximits de la meva justícia, elaborada no a instàncies d'un darrer ímpetu sentimental, sinó en el curs de la nostra existència en comú*. [Benguerel (1955): N, p. 278]».

2. No és el cas, valgui dir-ho en nota, de *a part* (loc. adverbial i loc. adjectival) i *a part de* (loc. prepositiva), en què no trobem la construcció '*a part + adjectiu*'; exemples: «El vaig cridar a part», DIEC2, s.v. *part*; «Aquest és un cas a part», DIEC2, s.v. *part*; «A part de la Lluna, la Terra no té cap altre satèl·lit», DIEC2, s.v. *part*; «Convé, però, observar que *baró* (a part de la seva significació de *barón*) no té en català modern la mateixa extensió que el mot *varón*, que convé molts cops traduir per *home*, *noi* o *mascle*», P. Fabra, *Converses filològiques*, conv. 44, 3-I-1920. Valguin aquests exemples del DIEC2 i de Fabra per a defensar la correcció de la locució *a part de*, de la qual avui alguns correctors i escriptors prescindeixen sistemàticament en favor de *a banda (de)*.

Doncs bé, molt probablement la locució prepositiva *a títol (de)*, una de les que admeten el doble ús, o sigui amb la preposició *de* i sense, ha influït sobre la preposició *a tall de*, la qual en principi no admet l'elipsi de la preposició *de*.

A TALL DE

En cap diccionari no trobem l'ús de la construcció '*a tall + adjectiu*', sinó de '*a tall de + substantiu*'. En el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, s.v. *tall*, hi llegim:

«*a tall de loc. prep. 1. [LOC N₁] (N₁[cosa, animat]) A manera de (loc.). ⇒ a tall d'exemple, ~ salutació, ~ conclusió, ~ resum. A tall de peixatera, anava amb la faldilla curta, el braç nu i espitregada. [Puig i Ferrer (1934): N, p. 208]».*

Cal fer notar que Fabra, en el seu DGLC, escriu «*A tall de, a la manera de*» (s.v. *tall*). Els diccionaris posteriors a Fabra, com ara el DIEC, el GDLC, el Diccionari cat, el DDLC, han corregit Fabra, creient que l'equivalent exacte de «*a tall de*» és «*a manera de*», sense l'article. Però això depèn de si fem precedir o no el segon terme de la comparació d'un article indeterminat (*un, una, uns, unes*) —cas en què l'equivalència més exacta és *a la manera de*— o de si no li'n fem precedir —cas en què l'equivalència més exacta és *a manera de*. Vegem els següents exemples³:

– *Duia un paraigua a tall de piolet = Duia un paraigua a la manera d'un piolet = Duia un paraigua a manera de piolet.*

– *feixines disposades a tall de parapet⁴ = feixines disposades a la manera d'un parapet = feixines disposades a manera de parapet.*

– *empunyant el bastó a tall de sabre (P. Bertrana) = empunyant el bastó a la manera d'un sabre = empunyant el bastó a manera de sabre.*

– *Aquest saluda a tall de general, saluda de qualsevol manera = Aquest saluda a la manera d'un general...*

– *Mes hi estava, allà, a tall d'intrús, com pollastre caigut en galliner d'altri (Víctor Català) = Mes hi estava allà, a la manera d'un intrús, com pollastre... = – Mes hi estava allà, a manera d'intrús, com pollastre...*

– *... i, amb les seves gàbies a la mà, s'arrencà a córrer a tall de soldat, que assalta una trinxera (Ruyra) = ... s'arrencà a córrer a la manera d'un soldat, que assalta una trinxera ...*

– *... i em feren treballar pel meu passatge, sense cap paga, a tall d'ordinari mariner (Carner) = ... i em feren treballar pel meu passatge, sense cap paga, a la manera d'un ordinari mariner.*

– *Sempre estava amb el cap acalat, a tall de locomotora, amb els ulls en terra (Carner) = Sempre estava amb el cap acalat, a la manera d'una locomotora, amb els ulls en terra.*

– *... i portava una túnica sutza, apedaçada, vil i, lligats a tall de gamberes, uns cuirots recosits ... (Riba) = ... i portava una túnica sutza, apedaçada, vil i, lligats a la manera d'unes gamberes, uns cuirots recosits ...*

– *... pot fer de complement d'un altre nom juxtaposant-s'hi a tall d'un adjectiu (P. Fabra) = ... pot fer de complement d'un altre nom juxtaposant-s'hi a la manera d'un adjectiu⁵.*

– *... un orat, arbora els braços, s'alzina tot ell, gesticula a tall de posseït o de foll... (X. Benguerel) = un orat, arbora els braços, s'alzina tot ell, gesticula a la manera d'un posseït o d'un foll...*

Segurament que hauria estat més encertat que els diccionaris posteriors a Fabra no haguessin prescindit, en l'equivalència de *a tall de*, de *a la manera de* i, això sí, hi haguessin afegit *a manera de*⁶.

3. Si, com han demostrat Germà Colon i Amadeu-J. Soberanas (cf. *Panorama de la lexicografia catalana. De les glosses medievals a Pompeu Fabra*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1986, p. 227), Fabra seguia molt de prop el *Dictionnaire général de la langue française*, de Hatzfeld, Darmesteter i Thomas (París 1932), potser la locució *a la manera de* prové de l'equivalent francès *a la manière (de)* que els autors de l'obra francesa donen com a corresponent a la locució *à l'instar* (cf. ll. *ad instar*).

4. Exemple extret del *Diccionari llatí-català*, d'Enciclopèdia Catalana, traducció del següent exemple de Cèsar: *cratis pro munitione obiectas*.

5. Notem que en, aquest cas, si escrivíem *a manera d'adjectiu* no seríem ben fidels al redactat de Fabra.

6. Aquest detall ens fa adonar, un cop més, de com és de difícil voler corregir l'obra de Fabra! La *Gramàtica de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans, 2016, sols consigna *a manera de* i no pas *a la manera de* (§19.9.3.5b).

Per altra banda, cal dir que semblantment al que passa amb *a manera de / a la manera de*, que en una locució no hi ha l'article i en l'altra sí, passa també amb *a mercè de i a la mercè de*⁷.

* * *

Vegem una sèrie d'exemples amb 'a tall + adjectiu', els quals a parer nostre caldria corregir per 'a tall de + substantiu':

Assenyalem, a tall exemplificador de la situació periodística en relació amb el català, una sèrie de casos → Assenyalem, **a tall d'exemple** de la situació periodística en relació amb el català, una sèrie de casos.

El secretari de Joventut assegura, a tall exemplificador, que seria absurd fer habitatges joves per a joves immigrants → El secretari de Joventut assegura, **a tall d'exemple**, que seria absurd fer habitatges joves per a joves immigrants.

Permeteu-me la llicència bèl·lica; ho faig a tall instructiu i amb el joc semàntic de la situació com queda definida molts cops en el que és l'enfrontament (amb això es va iniciar el bloc) → Permeteu-me la llicència bèl·lica; ho faig **a tall d'instrucció** i amb el joc semàntic de la situació com queda definida molts cops en el que és l'enfrontament (amb això es va iniciar el bloc).

A tall conclusiu, proposem dues vies, una de les quals és més subjectiva → **A tall de conclusió**, proposem dues vies, una de les quals és més subjectiva

En vista d'aquestes dades, és possible de dibuixar, a tall conclusiu, dos estadis en el procés de rotacisme de /d/ intervocàlica en alguerès → En vista d'aquestes dades, és possible de dibuixar, **a tall de conclusió**, dos estadis en el procés de rotacisme de /d/ intervocàlica en alguerès.

Tanmateix, és veritat que hi ha algun cas en què la construcció 'a tall de + adjectiu' no sona malament: *a tall informatiu*. Això passa, probablement, perquè, si bé diem (o escrivim) *a tall informatiu*, el nostre subconscient diu (o llegeix) *a títol informatiu*. Exemples:

Aquest recull de requeriments és a tall informatiu; cal consultar la pàgina web dels estudis corresponents per tal de comprovar actualitzats tots els requisits → *Aquest recull de requeriments és a tall d'informació; cal consultar la pàgina web dels estudis corresponents per tal de comprovar actualitzats tots els requisits*.

A tall informatiu, recordem que la Unió Catalanista havia celebrat el 1892 la seva primera assemblea, sota la presidència de Lluís Domènech i Montaner → **A tall d'informació**, recordem que la Unió Catalanista havia celebrat el 1892 la seva primera assemblea, sota la presidència de Lluís Domènech i Montaner.

En l'origen d'aquest ús anòmal de 'a tall + adjectiu' hi pot haver també la influència de l'estructura castellana 'a manera + adj.' (p.e., *Cualquier afirmación se hace a manera informativa bajo los lineamientos de la legislación existente*)⁸.

CONCLUSIÓ

Com hem dit, la locució prepositiva *a tall de* equival a les locucions prepositives *a la manera de i a manera de*, però no trobem pas exemples de «a (la) manera exemplificadora», ni «a (la) manera instructiva», ni «a (la) manera conclusiva» (per citar exemples vistos més amunt), ni tampoc exemples de «a (la) manera informativa», la qual cosa ajudaria a confirmar la impropietat de l'estructura 'a tall + adjectiu'. ■

7. «a la mercè de loc. prep. 1. [N₁ (està) LOC N₂] (N₁[humà, col·lectiu]; N₂[humà, col·lectiu]) En situació de submissió a la voluntat de [algú altre, un col·lectiu]₂. En l'estat en que han arribat les coses no creiem que hi hagi cap català que preuant-se bon fill de Catalunya no se senti indignat al contemplar com estem a mercè d'un grup de criminals [...]. [Costa de Ponent¹ (1923): 41, niv. 2, p. 18]¹. 2. [N₁ (està) LOC N₂] (N₁[humà]; N₂[agent, element]) En estat de dependència de [un agent, un element]₂. ⇒ ~ les ones, a la mercè del vent, ~ la tempesta, ~ l'atzar, ~ les circumstàncies. Jeroni obedient, a la mercè de les mans de la vella, mastega i engoleix sense gana. [Capmany (1967): N, p. 128]¹. Passem el Nil amb una barca que és portada a mercè de l'oreig suau un pic el minyó ha estès la vela. [Díaz (1957): 98, p. 79]¹. VAR.: •a mercè de, •a mercès de», DDLC, s.v. mercè. Notem que l'exemple *En l'estat en què han arribat ...* ho és de *a mercè de i* no pas de *a la mercè de*. *La Gramàtica de la llengua catalana*, IEC, 2016, recull a *la mercè de i a mercè de* (§ 19.9.3.5).

8. Potser en castellà és també més pròpia la construcció de *manera informativa*.